

Salvator Karabić (1884-1956)- the profile of an exceptional psychiatrist/neuropsychiatrist with outstanding managing capabilities

Pavlović, Eduard

Source / Izvornik: **Acta medico-historica Adriatica, 2008, 6, 285 - 292**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:184:784365>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Medicine - FMRI Repository](#)

**SALVATOR KARABAIĆ (1884.–1956.):
PROFILIRANJE IZNIMNOG PSIHIJATRA/NEUROPSIHIJATRA
I VRSNOG RUKOVODITELJA**

**SALVATOR KARABAIĆ (1884-1956):
THE PROFILE OF AN EXCEPTIONAL PSYCHIATRIST/
NEUROPSYCHIATRIST WITH OUTSTANDING MANAGING
CAPABILITIES**

Eduard Pavlović*

SUMMARY

Salvator Karabaić was born in Krk in 1884. In 1904, he finished a grammar school in Sušak, and in 1910 graduated from the Vienna Medical School. From 1910 to 1919, he worked in Pula/Pola and Kovin. From 1919 to 1929 he worked at the Institute for Mental Illnesses Stenjevec (today the Psychiatric Hospital Vrapče) where in 1921 he became the head physician (orig. primarius) at the age of 37 years only. Between 1929 and 1945, he worked in Sarajevo as a Head of the State Hospital's Neuropsychiatry Department. In 1948 he was appointed the director of the Hospital for Mental Illnesses in Sarajevo. The hospital was in fact a remodelled rope factory with a favourable position near a homestead. He managed this institution until 1956. He died on 24 September 1956 at a hospital surgery ward in Sarajevo.

Judging by Dr Karabaić's ability to take care of 200 psychiatric patients alone, he was an outstanding figure with enormous experience. A lot of it he earned during the Vrapče hospital period between 1919 and 1929. He had the opportunity to work with the outstanding figures of Croatian psychiatry such as Dr Ivo Žirovčić, Dr Laza Stanojević, Dr Ivan Barbot, and Dr Aleksej Kuljženko

* Psihijatrijska klinika Rijeka-Medicinski fakultet Rijeka Adresa za dopisivanje: Doc. dr. sc. Eduard Pavlović. Klinika za psihijatriju KBC Rijeka, Cambierieva 17/7, 51000 Rijeka.
E-mail: edopavlovic@net.hr

The author suggests that a more systematic research is needed to understand the work and the life of Dr Salvator Karabaić, who was a talented and hardworking psychiatrist/neuropsychiatrist with outstanding managing capabilities, and a person who above all cared for his patients.

Key words: *history of medicine, neuropsychiatry, psychiatric hospital, Sarajevo, Salvator Karabaić*

MJESTA ODRASTANJA I SREDINE OBRAZOVANJA SALVATORA KARABAIĆA

KRK U VRIJEME KARABAIĆEVA ROĐENJA I PUČKOG ŠKOLOVANJA

Rođen 1884. godine u Krku [1,2].

Salvator Karabaić rodio se u gradu koji se od početka razvijao na morskoj obali, a unutar gradskih zidina i na istim ulicama živi više od dvije tisuće godina. Starom jezgrom dominira kompleks katedrale Uznesenja Marijina, a uz nju je crkva Sv. Kvirina. Na vrhu krčkog brežuljka uz gornja gradska vrata smjestila se crkva i samostan te crkva Majke Božje od Zdravlja koja je nekoć bila benediktinska. Tu je i samostan benediktinki, vjerojatno s početka XIII. stoljeća. Nedaleko od nje nalazi se franjevački samostan i jednobrodna crkva Sv. Franje iz XIII. stoljeća. Crkva je građena u stilu gotike sa zvonikom kvadratnog krova. Među spomenicima ističu se Frankopanski kaštel i mnoge druge građevine: biskupski dvor te nekoliko palača s romaničkim, gotičkim, renesansnim i kasnijim stilskim elementima, čiji su vlasnici bili hrvatski i talijanski plemići, a koji gradu Krku daju iznimno veliku spomeničku vrijednost i značenje.

U vrijeme rođenja Salvatora Karabaića Krk je dio Austrije pod koju je potpao 1822., nakon što je u još XV. stoljeću, ali kao posljednji od hrvatskih gradova, pao pod venecijansku Dalmaciju i u njezinu sastavu ostao do kraja XVIII. stoljeća [3].

RIJEKA I SUŠAK U VRIJEME KARABAIĆEVA GIMNAZIJSKOG ŠKOLOVANJA

Salvator Karabaić maturirao je na sušačkoj gimnaziji 1904. godine [1].

U vrijeme Karabaićeve gimnazijskog školovanja, u njegovu rodnom Krku stoluje kao krčki biskup Antun Mahnić koji se pokretanjem časopisa *Hrvatska straža* i organiziranjem hrvatske studentske mladeži na načelima katoličkog svjetonazora pokušao suprotstaviti liberalnim idejama, napose upozoravajući na odmake hrvatskoga kulturnog prostora od "katoličkih

principa". U to vrijeme u obližnjoj je Rijeci vrlo aktivna kapucinska zajednica na čelu s njezinim provincijalom o. Bernardinom Škrivanićem koji poslije i pokretanjem *Kuće dobre štampe* omogućava da objavljuju Petar Rogulja, Milan Pavelić ili Rudolf Eckert, tj. tadašnja hrvatska intelektualna i duhova elita [4].

BEČ U VRIJEME KARABAIĆEVA STUDIRANJA

Studij medicine završio u Beču 1910. godine [1].

U vrijeme studiranja u Beču zamjetna je interakcija politike i kulture: aristokratskom, katoličkom, legalističkom i estetsko-racionalističkom suprotstavlja se liberalno, funkcionalno-modernističko, prožeto politikom u novom tonalitetu (antisemitizam-cionizam). U to vrijeme psihoanaliza se prikazuje kao ahistorijski sustav misli, a djela slikara Gustava Klimta kao pobuna protiv visoke kulture liberalizma u potrazi za "modernim", dok Kokoschka i Schonberg stvaraju nov jezik slikarstva i glazbe kako bi proglasili univerzalnost patnje transcendentnom negacijom priznatih vrijednosti svoga društva, definirajući modernog čovjeka kao onog koji je "osuđen da iznova stvara vlastiti svemir" [5].

MJESTA RADA I SREDINE PROFESIONALNOG DJELOVANJA DR. SALVATORA KARABAIĆA

PULA I KOVIN U POČECIMA NJEGOVA LIJEČNIČKOG RADA

Od 1910. do 1919. radio je u Puli i u Kovinu [1].

U počecima liječničkog rada dr. Karabaića, Pula je bila pod austrijskom upravom koja je bila započela i izgradnju Gradske bolnice s ubožnicom. Pula poslije biva uključena u sastav Kraljevine Italije.

Kovin je kao banatsko mjesto do 1918. bio u sastavu Ugarske, potom je kao zapadni dio Banata uz Tisu pripao Jugoslaviji (istočni dio Banata pripao je Rumunjskoj, sjeverozapadni Mađarskoj), odnosno ušao u sastav Vojvodine, žitnice Jugoslavije s najjačom industrijom, najkulturnijom srpskom pokrajinom s najraznovrsnijim etničkim i vjerskim stanovništvom [6].

ZAVOD ZA UMOBOLNE "STENJEVAC"/PSIHIJATRIJSKA BOLNICA VRAPČE U VRIJEME RADA DR. KARABAIĆA

Od 26. prosinca 1919. dr. Karabaić radi kao pomoćni liječnik, a 19. studenoga 1921. imenovan je primarijusom u Zavodu za umobolne

“Stenjevac”/Psihijatrijska bolnica Vrapče. Godine 1929. premješten je za šefa odjela u Sarajevo [1,2].

U Prvome svjetskom ratu Zavod je bio teško pogođen. Velik dio osoblja bio je mobiliziran, liječnički je kadar spao na ravnatelja, jednog liječnika i jednog medicinaru, prehrana je bila ispod dopuštenog minimuma, jedino je broj bolesnika i dalje rastao. Desetogodišnje razdoblje nakon Prvoga svjetskog rata (1920.–1930.) obilježeno je prije svega naglim povećanjem broja bolesnika. Od 511 bolesnika 1919. godine, 1929. ih je bilo čak 1377. Iako se bolnica od osnivanja 1879. dograđivala, bolničke su se prostorije povećale svega 1,5 puta, dok je broj bolesnika porastao za 6 puta. Prenatranost bolnice stvarala je goleme organizacijske, stručne i financijske teškoće, a pojavile su se i teškoće u osiguravanju prehrane, zbog čega je 1924. kupljen i posjed Kalinovica (gdje je bilo smješteno i radilo je 280 bolesnika) koji se ubrzo pokazao neisplativim te je prodan, a Zavod je već 1925. dobio 68 jutara zemlje u Jankomiru gdje su se premještali i smještali bolesnici za koje se smatralo da se mogu uključiti u poljodjelske poslove [1].

Tijekom Karabaićeva desetogodišnjeg rada u Zavodu za umobolne “Stenjevac”, na njezinu se čelu izmijenilo nekoliko ljudi [2].

DR. IVO L. ŽIROVČIĆ

Dr. Ivo Žirovčić kojega se s puno prava može nazvati utemeljiteljem hrvatske psihijatrije, ustanovom u Vrapču rukovodio je od 1894. do 1896. i ponovno od 1901. do 1919. godine. Medicinske studije završio je u Grazu, potom je deset godina službovao u Ogulinu kao okružni liječnik, da bi se, prije nego što će prihvatiti imenovanje upravnika Zavoda u Stenjevcu, proveo stanovito vrijeme u štajerskoj duševnoj bolnici *Feldhof*, pohađajući istovremeno predavanja iz psihijatrije na Sveučilištu u Grazu. Ulaže velike napore da ustanovu stručno uzdigne, a rješava i problem kanalizacije, dogradnjama i pregradnjama proširuje bolnicu. Kao stručnjak, dr. Žirovčić posebice je angažiran na sudsko-psihijatrijskim vještačenjima stekavši ugled pravednog i nepotkupljivog vještaka, dok je u svojim brojnim stručno-znanstvenim radovima postavio temelje hrvatske psihijatrijske terminologije, a razdiobu dijagnostičkih kategorija uskladio je s tada aktualnom Kraepelinovom nozološkom sistematikom (2).

DR. LAZA STANOJEVIĆ

Dr. Stanojević bio je upravnik od 1919. do 1923. godine. U bolnicu je došao iz bečke klinike gdje je bio asistent poznatog profesora Wagner-

Jauregga. Stručna orijentacija dr. Stanojevića bila je više neurološka nego li psihijatrijska. U bolnicu je uveo metodu lumbalne punkcije i usavršio laboratorijske pretrage. Prilike u Vrapču u ta poratna vremena bile su više nego teške, bolesnici su oskudijevali u hrani i odjeći te će dr. Barbotu, koji je preuzeo ustanovu nakon što je dr. Stanojević otišao u Beograd gdje je utemeljio neuropsihijatrijsku kliniku, biti osnovna i nezaobilazna zadaća poboljšati materijalne prilike u bolnici [2].

DR. IVAN BARBOT

Rješenjem nadležnog ministarstva 29. prosinca 1923. upravnikom Bolnice imenovan je dr. Ivan Barbot koji je prethodne dvije godine, uz dr. Stanojevića kao medicinskog, bio tzv. administrativnim upravnikom ustanove. Medicinu je studirao u Grazu. Od godine 1919. zaposlen je u Vrapču. Zastupao je koncepciju o potrebi aktivnog uključivanja bolesnika u sustav privređivanja unutar psihijatrijskih institucija pa u tu svrhu organizirao privredu u Jankomiru i Kalinovici, gdje je smjestio i bolesnike koji su se mogli uključiti u gospodarske poslove. Time je bitno oteretio pretrpanu bolnicu pa su se u ustanovi poboljšali životni i radni uvjeti. Dekretom Ministarstva za zdravlje 1930., premješten je na mjesto upravnika Psihijatrijske bolnice u Beogradu. U dvorcu u Popovači oformio je 1934. depandansu beogradske duševne bolnice, a 1940. ustanova u Popovači se osamostalila [2].

DR. ALEKSEJ KULŽENKO

Od konca 1929. do 24. ožujka 1930., kada je upravnikom imenovan dr. Rudolf Herceg, dužnost upravnika Bolnice obavlja dr. Aleksej Kulženko. Rođen je 1870. u Kijevu, a 1921. dolazi u Zagreb gdje s prof. Lapinskim radi u novoosnovanoj Neuropsihijatrijskoj klinici. U Bolnici Vrapče zaposlen je od 1928. do 1936. Osniva histopatološki laboratorij, brine se o izvanzavodskom staranju bolesnika, uvodi katamnestičku službu i sustavno vodi bolničku statistiku. Na tim poslovima honorarno radi i nakon umirovljenja [2].

SARAJEVO – SARAJEVSKO ZDRAVSTVO U DOBA DOLASKA I U VRIJEME RADA DR. KARABIĆA

Godine 1929. odlazi raditi u Državnu bolnicu Sarajevo gdje postaje šefom Odjeljenja za neuropsihijatriju [1,2].

Ova je bolnica bila podignuta još 1866. za vrijeme austrijske uprave Bosne i Hercegovine. U doba otvaranja, tada zvana Zemaljska bolnica u

Sarajevu, bila je najmoderniji objekt na Balkanu, a možda i šire. Bila je koncipirana i projektirana kao kopija bečke Sveučilišne bolnice i uređena prema najmodernijim europskim kanonima. Na kraju XIX. stoljeća, u ovoj je bolnici bio zaposlen vrstan medicinski kadar bečkoga Medicinskog fakulteta i postavljena najsuvremenija medicinska oprema u tom trenutku. To je dovelo do bitnog unapređenja zdravstvene zaštite i do smanjenja smrtnosti stanovništva ne samo u Sarajevu, nego i u cijeloj Bosni i Hercegovini. Kvalitetan, školovani kadar sa znanjem i iskustvom dobivenim u Zemaljskoj bolnici, uveliko je pomogao i u radu poslije otvorenih kotarskih i općih bolnica u tadašnjoj Bosni Hercegovini [7].

Prim. dr. Salvator Karabaić zamijenio je dr. Egona Zahradku [1] koji je od 1930. do 1933. službovao kao šefa odjela u Psihijatrijskoj bolnici Vrapče, kada je umirovljen [2]. Dr. Karabaić na toj dužnosti ostaje do 1945. [1].

SARAJEVO – DRŽAVNA BOLNICA ZA DUŠEVNE BOLESTI

Godine 1948. dr. Karabaić postaje prvim upraviteljem Bolnice za duševne bolesti, preuređene sarajevske *Gajtan fabrike* (prikladne zbog svojih radionica i obližnje ekonomije za paviljonski tip psihijatrijske bolnice).

Prvi pacijent dolazi u bolnicu 25. srpnja 1949. Do kraja godine primljeno je 129 bolesnika, a sljedeće još 86, premda statistika još 1954. godine pokazuje da u bolnici radi samo jedan specijalist, uz jednog liječnika, 32 osobe srednje medicinske naobrazbe i 31 nemedicinsku osobu.

Ovom psihijatrijskom ustanovom (poznatom kao Psihijatrijska bolnica *Jagomir*) rukovodi do 1956.; u tom razdoblju, točnije 1955. godine, opet dobiva titulu primarijusa.

Poznato je (prema oskudnim pisanim tragovima) da je dr. Karabaić sav svoj život i svoje slobodno vrijeme posvećivao bolesnicima, provodeći i mnoge noći uz njih.

SMRT PRIM. DR. SALVATORA KARABAIĆA

Prim. dr. Salvator Karabaić umro je 24. studenoga 1956. u Kirurškoj klinici u Sarajevu [1].

RASPRAVA

Predmnijevati je da je netko tko je umio niz godina, i to kao jedini specijalist uz jednog liječnika, raditi s više od 200 hospitaliziranih psihijatrijskih

bolesnika i uz to rukovoditi tom istom ustanovom, morao imati golemo iskustvo i da je morao znati što tadašnja psihijatrija može i kako je u postojećim uvjetima organizirati. U svemu tome dr. Salvatoru Karabaiću (dva puta imenovanom primarijusom) sigurno je najviše pomogao rad u Vrapču od 1919. do 1929.: razdoblje upravljanja dr. Ive Žirovčića (otac hrvatske psihijatrijske terminologije i klasifikacije prema Kraepelinovoj nozološkoj sistematici), razdoblje upravljanja dr. Laze Stanojevića (biologijski/neurološki orijentirani psihijatar, nekadašnji asistent bečkog prof. Wagner - Jauregga), razdoblje upravljanja dr. Ivana Barbota (zastupnik koncepcije o aktivnom uključivanju bolesnika u sustav privređivanja unutar psihijatrije) te razdoblje dr. Alekseja Kuljženka (zagovaratelj izvanbolničke psihijatrijske skrbi i sustavnog vođenja psihijatrijske bolničke statistike) [2]. No uza sve osobno iskustvo i druga usvojena i naslijeđena iskustva, dr. Salvator Karabaić ne bi mogao doseći takvu razinu kakvoće da sarajevski Krčanin nije i jako volio svoje pacijente kojima je (prema oskudnim pisanim tragovima) posvetio sav svoj život i svoje slobodno vrijeme, provodeći uz njih i mnoge noći.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Umjesto zaključka bilo bi uputno predložiti sustavnije i šire istraživanje života i rada dr. Salvatora Karabaića, zasigurno jednog iznimno marljivog i talentiranog psihijatra/neuropsihijatra te vrsnog organizatora koji je nadalje volio svoje bolesnike.

LITERATURA

1. Ahmić M, Begić Dž., Mujanović F, Kurtović B. 60 godina bolnice "Jagomir". www.jagomir.ba
2. Jukić V, Matijaca B. Psihijatrijska bolnica Vrapče 1879.–1999. Zagreb: Psihijatrijska bolnica Vrapče – Medicinska naklada, 1999.
3. Grad Krk. www.google.com
4. Deković D. ur. Bernardin Nikola Škrivanić i njegovo vrijeme: zbornik radova Međunarodnog znanstvenog skupa o Bernardinu Škrivaniću održanog u Rijeci 7.–9. lipnja 1996. Rijeka: Matica hrvatska Ogranak Rijeka-Hrvatska kapunjijska provincija, 1997.
5. Schorske E. C. Beč krajem stoljeća: politika i kultura. Zagreb: AB, 1997.
6. Popović J. D. Vojvodina: prilozi proučavanju naše zemlje i našeg naroda. Beograd: Srpska kraljevska akademija, 1925.
7. Mašić I. Korijeni medicine i zdravstva u Bosni i Hercegovini. www.zdravstvo.com

SAŽETAK

Rođen 1884. u Krku, maturirao na sušačkoj gimnaziji 1904., studij medicine završio u Beču 1910. godine. Od 1910. do 1919. radio u Puli i Kovinu. Od 1919. do 1929. radi u Zavodu za umobolne Stenjevac (danas Psihijatrijska bolnica Vrapče) gdje je već 1921. (u 37. godini) imenovan primarijusom. Godine 1929. odlazi raditi u Državnu bolnicu Sarajevo gdje postaje šefom Odjeljenja za neuropsihijatriju, koju dužnost obnaša do 1945. Potom 1948. postaje prvim upraviteljem Bolnice za duševne bolesti, preuređene sarajevske Gajtan fabrike (prikladne zbog svojih radionica i obližnje ekonomije za paviljonski tip psihijatrijske bolnice). Ovom psihijatrijskom ustanovom (poznatom kao Psihijatrijska bolnica Jagomir) rukovodi do 1956.; u tom razdoblju, točnije 1955. godine, opet dobiva titulu primarijusa. Umro je 24. rujna 1956. u Sarajevu u Kirurškoj klinici. Predmnijevati je da bi netko tko je umio niz godina, i to kao jedini specijalist uz jednog liječnika, raditi s više od 200 hospitaliziranih psihijatrijskih bolesnika i uz to rukovoditi tom istom ustanovom, morao imati golemo iskustvo te da je znao što tadašnja psihijatrija može i kako je u postojećim uvjetima organizirati. U svemu tome dr. Salvatoru Karabaiću (dva puta imenovanom primarijusu) sigurno je najviše pomogao rad u Vrapču od 1919. do 1929. godine: razdoblje upravljanja dr. Ive Žirovčića (otac hrvatske psihijatrijske terminologije i klasifikacije prema Kraepelinovoj nozološkoj sistematici), razdoblje upravljanja dr. Laze Stanojevića (biologijski/neurološki orijentirani psihijatar, nekadašnji asistent bečkog prof. Wagner - Jauregga), razdoblje upravljanja dr. Ivana Barbota (zastupnik koncepcije o aktivnom uključivanju bolesnika u sustav privređivanja unutar psihijatrije) te razdoblje dr. Alekseja Kuljženka (zagovaratelj izvanbolničke psihijatrijske skrbi i sustavnog vođenja psihijatrijske bolničke statistike). Sve to, izgleda, osobno iskustvo i od drugih usvojena i naslijeđena iskustva ne bi mogli doseći takvu razinu kakvoće da sarajevski Krčanin dr. Salvator Karabaić nije i jako volio svoje pacijente kojima je (prema oskudnim pisanim tragovima) posvetio sav svoj život i svoje slobodno vrijeme, provodeći uz njih i mnoge noći. Umjesto zaključka, bilo bi uputno predložiti sustavnije i šire istraživanje života i rada dr. Salvatora Karabaića, zasigurno iznimno marljivog i talentiranog psihijatra/neuropsihijatra te vrsnog organizatora koji je nadasve volio svoje bolesnike.

Ključne riječi: povijest medicine, XX. stoljeće, neuropsihijatrija, psihijatrijska bolnica Sarajevo, Salvator Karabaić